

عواقب ازدواج دیرهنگام و زودهنگام

ازدواج دیرهنگام چه آثار نامطلوبی را در جامعه می‌گذارد؟

خداوند متعال می‌فرماید: **وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً** در این آیه سه فایده؛ **171#&**؛ **لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا (آرامش)**، **171#&**؛ **مَوَدَّةً (دوستی)** و **171#&**؛ **رَحْمَةً (مهربانی)** برای ازدواج بیان می‌کند. حجت‌الاسلام والمسلمین محمدحسین حق‌جو، از پژوهشگران و اساتید مشاوره حوزه علمیه در گفتگو با **171#&**؛ حوزه نیوز، بررسی به آسیب‌های ازدواج زودهنگام و دیرهنگام و نیز مسایل مربوط به آن پرداخت.

* ازدواج دیرهنگام چه آثار نامطلوبی را در جامعه می‌گذارد؟

ازدواج، **171#&**؛ دیر هنگام و **171#&**؛ زود هنگام «مشکل‌آفرین خواهد بود. در حقیقت ازدواج باید **171#&**؛ به‌هنگام» باشد.

افرادی که دیرهنگام اقدام به ازدواج می‌کنند، دچار مشکلات عدیده‌ای می‌شوند.

خداوند متعال می‌فرماید: **وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً** در این آیه سه فایده؛ **171#&**؛ **لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا (آرامش)**، **171#&**؛ **مَوَدَّةً (دوستی)** و **171#&**؛ **رَحْمَةً (مهربانی)** برای ازدواج بیان می‌کند.

این سه عنصر به بُعد متافیزیکی (روان‌شناختی) انسان اشاره دارد. دین به ما می‌گوید 80 درصد از انگیزه، فلسفه ازدواج، به تأمین نیازهای روانی اختصاص دارد. 20 درصد در تأمین نیازهای جنسی خلاصه می‌شود. اما متأسفانه در برخی مجامع شنیده می‌شود که عامل اختلاف خانوادگی، مسائل جنسی می‌باشد! این نظر **171#&**؛ فروید است. فروید می‌گوید؛ عامل سعادت فرد، خانواده و جمع، گزینه جنسی است! دین اسلام چنین نظری را قبول ندارد و آن را اشتباه می‌داند. اسلام می‌گوید؛ بخش مهمی از ازدواج، تأمین نیازهای روحی و روانی است. وقتی ازدواج به تأخیر بیفتد، نخست؛ گسترش خلأهای عاطفی رخ می‌دهد. وقتی خلأها، بروز کند، به دنبال آن مشکلاتی چون؛ افسردگی، ناامیدی، اضطراب، تشنجات، خشونت، پرخاشگری، را در پی خواهد داشت.

دومین اثر سوء در تأخیر ازدواج، **171#&**؛ توسعه بی‌عفتی‌ها است. پسر یا دختری که ازدواج آن‌ها به تأخیر افتاده‌است قدرت کنترل گرایش جنسی را نخواهد داشت و به ورطه بی‌عفتی خواهند افتاد که در نتیجه، بی‌عفتی چنین افرادی، دامن‌گیر خانواده‌های آنان نیز خواهد شد. خانواده‌ای که زمینه دیرهنگامی ازدواج فرزند خود را به بهانه‌های مختلف همچون؛ **171#&**؛ هنوز بچه‌است، فوق لیسانس خود را نگرفته و... «فراهم کند، درواقع به بی‌عفتی او کمک کرده‌است. یک وقت خواهند دید فرزند، فوق لیسانس خود را گرفت، اما فاسدالاخلاق شد. یا در این رابطه کارش به مراجع قضایی کشیده‌شد.

*تأخیر در رسیدن به کمالات انسانی

سومین مورد از آثار سوء تأخیر ازدواج، تأخیر کمالات انسانی است. یکی از آثار ازدواج صحیح و به‌هنگام، کمال‌یابی و کمال‌دهی انسان است. در روایت هم وارد شده‌است که انسان به واسطه ازدواج، نصف دینش کامل می‌شود.

وقتی دختر و پسر، ازدواج نمی‌کنند یا دیر ازدواج می‌کنند، خلأ دینی و رشدی پیدا خواهند کرد.

*بی‌توجهی به سنت‌های الهی

مورد دیگر در تأخیر ازدواج، بی‌توجهی به سن الهی و سیره اهل‌بیت (ع) است. اگر تحلیل‌هایی که بعضی از والدین عنوان می‌کنند را ملاک قرار دهیم، باید **171#&**؛ **نعوذ بالله** «به پیامبر اکرم (ص) اعتراض کنیم؛ چرا دختر ۱۰ ساله خود را تزویج نمودی؟! چرا امیرالمؤمنین که هیچ مال و اموال نداشت را همسر دخترت قرار دادی؟! امیرالمؤمنین (ع) با فروش زره خود توانستند مقداری وسائل منزل تهیه کرده و زندگی خود را آغاز کند. و سائلی که با فروش زره تهیه شد یک میلیونم از وسایلی است که امروزه والدین برای دختران خود هزینه

می‌کنند و بعد هم عنوان می‌کنند که نتوانستیم وسائل زیادی فراهم کنیم!

*ترویج ناامنی‌ها

&#171#;توقف ارتقاء» از دیگر آثار در تأخیر ازدواج می‌باشد. یعنی جوانی که متدین و مؤمن است با ازدواج می‌تواند حرکت‌های جهشی در مسائل مختلف داشته‌باشد، اما با تأخیر در ازدواج، این ارتقاء یافتن، متوقف می‌شود.

اثر دیگر تأخیر ازدواج، ترویج ناامنی‌های اجتماعی است. خیلی از مسائلی که در جامعه رخ می‌دهد، ریشه آن‌ها از تأخیر در ازدواج نشأت می‌گیرد.

همانگونه که دخترها امنیت اجتماعی ندارند، پسرها نیز این امنیت را از دست داده‌اند. امروزه شاهد هستیم که بسیاری از پسرها مغفول دخترها قرار می‌گیرند. یعنی دخترها، پسرها را گمراه می‌کنند.

&#171#;آسیب‌پذیری جامعه» نیز از آثار تأخیر در ازدواج می‌باشد.

گاهی مباحثی که در جامعه رخ می‌دهد، حتی در مسایل سیاسی؛ ریشه‌اش در تأخیر ازدواج می‌توان جست‌وجو کرد. جوانی که بعضاً حرکات سیاسی و ضدانقلابی ایجاد می‌کند، اگر کارشناسان بررسی کنند، متوجه خواهند شد که یکی از ریشه‌های آن خلأها و عقده‌های روانی است. مثلاً بعضی گروه‌ها، پسر و دختری که در اثر تأخیر ازدواج دچار انحراف فکری، اخلاقی و سیاسی شده‌اند، را برای اهداف خاص خود جذب می‌کنند و این مسأله، مشکلات سیاسی را نیز به‌وجود آورده‌است.

* چه عواملی را در تأخیر ازدواج مؤثر می‌دانید؟

اولین عامل پیوند دادن برخی مسائل با ازدواج از عوامل مهم تأخیر ازدواج است، مثلاً والدین موضوعاتی مثل؛ تحصیل، شغل، سربازی و درآمد را به ازدواج پیوند می‌دهند.

در زندگی‌های گذشته، این مسائل در جایگاه خود دارای اهمیت بوده‌است و اگر جوانی مؤمن، متدین و فعال درخواست ازدواج می‌کرد، درخواست او مورد قبول قرار می‌گرفت و به تدریج شغل و درآمد او با همراهی و کمک والدین مهیا می‌شد.

چه اشکالی دارد که والدین پسر و دختر، با کمک همدیگر زمینه شغل، مسکن و درآمد را برای فرزندان خود فراهم کنند.

دومین مورد، کاهش توکل والدین و فرزندان است. متأسفانه برخی والدین، جوانی را که دارای تمکن و تمول هستند را قبول داشته و نسبت به جوانی که مال و اموالی ندارد، بی‌اعتنایی می‌کنند، در صورتی که همان افراد، وقتی خود ازدواج می‌کردند، هیچیک از مواردی که از پسر یا دختر درخواست می‌کنند، نداشتند و در مسیر زندگی به خیلی از امکانات دست یافتند. اما نسبت به پسر و دختر خود همان تفکر را پیاده نمی‌کنند!

*بی‌اعتنایی والدین

&#171#;بی‌اعتنایی والدین نسبت به ازدواج» از دیگر عوامل تأخیر ازدواج است. یادم هست که در گذشته افراد فامیل (دایی، عمو، خاله، عمه) دست به دست همدیگر می‌دادند و زمینه ازدواج پسر یا دختری را فراهم می‌کردند. اما متأسفانه الان کمتر چنین مواردی پیدا می‌شود.

اگر در ازدواجی که صورت می‌گیرد هدایای ازدواج، به‌خوبی مدیریت شود، بخشی از هزینه‌های زندگی با این هدایا تأمین می‌شود. متأسفانه در برخی از موارد، مشاهده می‌شود هدایایی داده می‌شود که علاوه بر حمل طاقت‌فرسا، هیچ استفاده‌ای از آن‌ها نمی‌شود و یا حتی این قبیل مسائل را قبلاً زوجین تهیه کرده‌بودند.

*یک انتقاد از رسانه‌ها

از دیگر عوامل تأخیر ازدواج &#171#;مدل‌های موجود در مطبوعات و رسانه‌ها» می‌باشد. مثلاً مشاهده می‌شود فیلمی از زوج تازه ازدواج کرده در تلویزیون نشان می‌دهند که خانه آن‌چنانی، آشپزخانه مجهز، مبلمان و ماشین مدل بالا را به تصویر می‌کشد. حال باید پرسید آیا اکثر جوانان امروزی این امکانات را دارند یا عده‌قلیلی این‌چنین زندگی می‌کنند! این مدل، غلط، اشتباه و غربی است که از

رسانه‌های دولتی، به عموم جامعه نشان داده می‌شود. بنده در یک جلسه‌ای خطاب به مسئولان صدا و سیما عنوان کردم شما با این کار خود، جوانان را تحقیر می‌کنید. جوان با دیدن چنین صحنه‌هایی می‌گوید؛ من عرضه داشتن چنین خانه‌ای را ندارم، تا آخر عمر نیز اگر تلاش کنم نمی‌توانم چنین خانه‌ای را برای خود فراهم کنم. بنابراین رسانه‌ها با این کار خود، مدل اشتباهی را تبلیغ می‌کنند. یا نشریات مدل‌های غربی را ترویج می‌کنند. این در حالی است که اکثر جوان‌ها در ابتدای زندگی خود، از داشتن پنجاه متر منزل مسکونی محروم هستند.

*الگوهای نامناسب

&#171#؛ ارائه مدل از برخی افراد متمول» نیز از دیگر موارد مؤثر در تأخیر ازدواج است. مثلاً پدر دختر و پسر، هردو میلیاردر، برای فرزندان خود جشن عروسی چندصد میلیونی می‌گیرند و انواع و اقسام پذیرایی را برای میهمانان ارائه می‌دهند؛ وقتی پنجاه خانوار از افراد متوسط جامعه، چنین جشنی را به چشم می‌بینند با خود می‌گویند؛ ما کی توان برپایی چنین جشنی را داریم؟ و در اثر این عدم توان، تصمیم می‌گیرند زمینه ازدواج فرزندان خود را فراهم نکنند. پس باید این مدل‌ها به عنوان مدل اشتباه اجتماعی و خانوادگی مطرح شود نه این‌که به عنوان امتیاز در جامعه مطرح شود، ما بر حلال بودن یا حرام بودن پول‌های مصرف شده کار نداریم، اما مدل، مدل اشتباهی است که ترویج می‌شود.

از دیگر موارد تأخیر ازدواج &#171#؛ توقع زیاد خانواده دختر یا پسر» از طرف مقابل می‌باشد که در تأخیر ازدواج سهم بسزایی دارد.

&#171#؛ اختصاص یافتن کار به امور اداری یا دولتی» در تأخیر ازدواج نیز تأثیر دارد. بعضی از والدین دختر عنوان می‌کنند اگر پسر، کارمند دولت باشد، مانعی برای ازدواج ندارد. مگر درآمد یک کارمند از درآمد شغل آزاد بیشتر است؟ الآن مشاغل فنی درآمد بیشتری نسبت به کارمند کسب می‌کنند. اما متأسفانه، کسی که پائین‌ترین شغل را از حیث رتبه در ادارات دولتی داشته‌باشد، مقبولیت دارد.

* آیا فقر مادی بیشترین تاثیر را در تأخیر ازدواج دارد یا فرهنگ اشتباهی که در مورد فقر مادی وجود دارد، تأثیر گذار است؟

همان‌طور که بیان شد، معتقدم هیچ مرد و زنی نسبت به خود، در ابتدای ازدواج، امکانات کامل نداشتند یا از صفر و یا نزدیک به صفر شروع کرده‌اند. ماهم باید همین نگاه و درخواست را از یک جوان داشته‌باشم. در خیلی از جلسات که بحث مالی مطرح می‌شود از والدین سؤال می‌کنم: شما وقتی که ازدواج کردید آیا این درآمدی که الآن بدست می‌آوری؛ در ابتدای ازدواج کسب می‌کردی؟ یا درآمد تو بسیار کمتر از این بود؟

حال چگونه توقع داری، جوانی که در آغاز راه است، همه امکانات رفاهی را در اختیار داشته‌باشد. کسی نمی‌گوید مسائل مالی مهم و لازم نیست. اما این تفکر و فرهنگ که فقط با وجود شغل و اموال آن‌چنانی می‌توان ازدواج کرد، صحیح نیست.

مسئله دیگری که حائز اهمیت می‌باشد، مدیریت کردن زن و مرد در محیط زندگی است. خیلی از جوانان و خانواده‌ها درآمد کافی دارند، اما فاقد &#171#؛ عقل معاش» هستند. یعنی مدیریت اقتصادی ندارند، بلد نیستند چگونه خرج کنند.

اکثر جوانان چه پسر و چه دختر، عقل معاش ندارند. گرچه تلویزیون گاهی درباره مصرف بهینه برق، آب و گاز، اطلاع‌رسانی انجام می‌دهد، اما مصرف بهینه باید در همه امور جریان داشته‌باشد. مثلاً غذایی که در منزل پخته می‌شود، 50 درصد نسبت به غذای بیرون تفاوت قیمت دارد. به‌جای این که ماهانه صد هزار تومان از بیرون غذا تهیه شود، زن و شوهر می‌توانند با کمک یکدیگر با نصف قیمت، همان غذا را آماده کنند. علاوه بر این که هزینه‌ها کاهش می‌یابد، غذای سالم‌تری هم مصرف خواهند کرد. گرچه این موضوع، مباحث زیادی را هم در بر دارد. ولی اگر مدیریت معاش به‌خوبی انجام شود، یک لذت خاصی هم برای زن و شوهر به‌همراه دارد و ضمن کار کردن در کنار یکدیگر، انس و الفت بیشتری باهم خواهند داشت. اما اگر غذا از بیرون تهیه شود و هزینه زیادی هم بابت آن پرداخت شده باشد، ممکن است همین موضوع بهانه‌ای برای درگیری باشد. مثلاً مرد بگوید؛ بخاطر تنبلی شما (زن)، این‌همه هزینه شده است و در مقابل، زن نیز در مقابل شوهر، موضع‌گیری انجام دهد.

* آیا دستگاه‌های دولتی به وظیفه خود در این راستا عمل نموده‌اند؟

نسبت به گذشته کارهای خوبی انجام شده‌است، ولی ایده‌آل نیست. دولت هم بخشی از مجموعه ملت می‌باشد و اگر بخواهد همه مشکلات فرا روی این مسئله را رفع نماید، خانواده‌ها جایگاه خود را از دست خواهند داد.

* شیوه کمک‌های دولتی و خانواده‌ها را در این مسئله مناسب می‌دانید؟ راهکارهای شما در این رابطه چیست؟

به نظر می‌رسد تسهیلاتی مثل مسکن، وام ازدواج و...، از کف هم پائین‌تر است. یعنی دولت کف را در نظر گرفته است. مثلاً یارانه‌ای که پرداخته می‌شود، در مقابل حقوق متعادل یک خانوار بسیار ناچیز است. اما رویکرد دولت این است که به خانواده‌های نیازمند کمک شود.

اگر فقط دولت نقش تأمین‌کننده مسائل مالی را ایفا کند، نقش خانواده‌ها بسیار کم‌رنگ شده، چه بسا عوارض جانبی نیز به همراه خواهد داشت.

من به یک پدر گفتم: شما چقدر به فرزندت کمک می‌کنی؟ گفت فلان مقدار. گفتم، شما فرض کن فرزندت هنوز ازدواج نکرده و در خانه توست؛ همین خرجی که در دوران مجردی به او می‌دادی، بعد از ازدواج نیز به او اهدا کن. با این تفکر، والدین می‌توانند تا حدودی مشکل مالی جوانان را رفع نمایند.

مورد دیگر این است که متأسفانه جوانان امروز خیلی تنبلی می‌کنند. فقط دوست دارند که در ادارات پشت میز نشسته و کار کنند و نسبت به کارهای سخت، رغبتی نشان نمی‌دهند. من معتقدم الآن، بزرگ‌ترها بیشتر از کوچک‌ترها زحمت می‌کشند. کوچک‌ترها عادت به خوردن و خوابیدن پیدا کرده‌اند.

مع‌الاسف باید گفت؛ خیلی از دخترهایی که ازدواج می‌کنند چنین هستند. پسرهایی مراجعه می‌کنند و می‌گویند که خانم من یک غذای ساده نمی‌تواند درست کند. دختری که در سن بیست تا بیست و پنج سالگی است چرا نباید یک غذای معمولی درست کند!

در نتیجه چنین خانواده‌ای غذای مصرفی خود را باید از بیرون تهیه کند و مخارج زندگی آن‌ها چند برابر خواهد شد.

بنابر این زوجین، بخش مهمی از ساماندهی خانواده‌ها به دوش دارند که باید با تلاش بی‌وقفه خود، مهارت‌های تغذیه، مهارت‌های اقتصادی، اخلاقی و معنوی را در خانواده افزایش دهند.

متأسفانه مهارت‌های معنوی در بسیاری از خانواده‌ها کم‌رنگ شده است.

آیات، روایات و اعمال سفارش شده‌ای وجود دارد که با انجام آن می‌توان فواید زیادی را کسب کرد. مثلاً اعمالی در منابع اسلامی وجود دارد که با انجام آن، روزی انسان زیاد خواهد شد. مثلاً گناه، عامل کاهش رزق و روزی انجام‌دهنده آن است.

زوجی که موسیقی گوش می‌دهند، به نماز بی‌توجهی می‌کنند، قرآن نمی‌خوانند، بی‌احترامی به بزرگ‌ترها می‌کنند، بی‌ادبی به والدین انجام می‌دهند؛ نباید انتظار داشته باشند که رزق و روزی آن‌ها زیاد شود. توصیه می‌شود که زوج‌های جوان، نسبت به انجام امور معنوی و عمل دستورات اسلامی حساسیت داشته تا آثار آن را مشاهده کنند.

بارها شده افرادی که مراجعه می‌کنند و مشکلاتی را مطرح می‌کنند، می‌گویم هر صبح که از خواب بلند می‌شوی نزد والدین خود برو و ضمن بوسیدن دست آن‌ها، درخواست کن برایت دعا کنند. در روایت نیز وارد شده که دعای والدین روزی را زیاد می‌کند. خواندن قرآن، توجه به نماز و... رزق روزی را زیاد می‌کند.

مرحوم شیخ عباس قمی در مفاتیح‌الجنان راه‌های افزایش روزی را بیان کرده‌است.

در نتیجه خلأهای ارتباط معنوی باعث شده که انسان در تنگنا قرار گیرد. مشکلاتی که با انجام واجبات و مستحبات و ترک محرمات می‌توان آن‌ها را دفع و رفع نمود.